

Priloga 5: PROGRAM JAVNE SLUŽBE V OLJKARSTVU ZA OBDOBJE 2018–2024**1. UVOD**

Strategija za izvajanje resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020, ki jo je Vlada RS sprejela v juniju 2014 (v nadaljnjem besedilu: strategija), opredeljuje tudi strateške in razvojne cilje na področju oljkarstva.

Strateški in razvojni cilji iz strategije so:

- izboljšanje konkurenčnosti s povečevanjem obsega proizvodnje in kakovosti oljčnega olja s poudarkom na okolju prijazni pridelavi;
- povečanje porabe visoko kakovostnega oljčnega olja (promocija in izobraževanje);
- ohranitev tržnega deleža slovenskega oljčnega olja na domačem trgu;
- ohranjanje identitete kulturne krajine in povezovanje oljke in oljčnega olja s turizmom;
- zagotovitev stabilne infrastrukture za potrebe razvoja panoge.

Javna služba za izvajanje strokovnih nalog v oljkarstvu bo s strokovnimi nalogami prispevala k uresničevanju strateških usmeritev razvoja oljkarstva.

2. STANJE V OLJKARSTVU

Oljkarstvo v Sloveniji je omejeno na slovensko Istro in na del Goriških Brd ter Goriškega, kjer je to tradicionalna kmetijska panoga, pomembna tako za ohranjanje značilne sredozemske krajine in kulturne dediščine, kakor tudi za trajnostni razvoj tega območja.

Zaradi neugodnih zemljiških razmer (terase, razdrobljenost) in zaradi prilagajanja posebnim podnebnim razmeram (večja možnost pozebe) so za pridelavo oljk v Sloveniji potrebni posebna tehnologija in posledično višji stroški pridelave. Poleg tega se je ob splošnem spreminjanju podnebnih razmer tudi v oljkarstvu že pokazala potreba po prilagoditvi tehnologije pridelave oljk tem spremembam in po upravljanju in obvladovanju tveganj. Poleg namakanja je zelo pomembno uvajanje ustreznih novih ali prilagojenih starih lokalnih sort (posebno preizkušanje sort in podlag), prav tako je pomembna uvedba sistema spremljanja varstva pred tistimi škodljivci, kjer so napadi zaradi podnebnih sprememb močnejši in pogostejši. Uporaba sadilnega materiala slovenske proizvodnje, ki bi bil prilagojen našim razmeram, je v zadnjih letih skoraj zamrla. Zlasti pri prevladujoči sorti Istrski belici oljkarji ne uporabljajo več slovenskih potaknjencev, temveč sadijo cepljenke iz Italije, njihova podlaga pa je lahko vprašljiva.

Skupna površina oljčnikov v Sloveniji znaša okoli 2.000 hektarjev (večinoma v slovenski Istri), z možnostjo širitve nasadov oljk do skupaj 3.600 hektarjev. Velik razvoj oljkarstva beležimo po letu 1980, vendar sta razdrobljenost oljčnikov in za oljkarstvo značilna majhna kmetijska gospodarstva dejavnika, ki omejujeta intenzivnejšo pridelavo oljk. V oljčnikih prevladujejo oljke sorte Istrska belica (60 odstotkov), ostale registrirane lokalne sorte so: Buga, Črnica, Mata, Štorta.

Slovenija letno pridelava od 4.000 do 6.000 ton oljk, iz katerih dobi od 500 do 650 ton oljčnega olja. Samooskrba z oljčnim oljem je deficitarna in dosega le 25 odstotkov. Zaradi podnebnih sprememb, ki z ekstremno sušo ali deževjem neugodno vplivajo na pridelek oljk in kakovost oljčnega olja, v zadnjih letih pridelava oljk in oljčnega olja precej niha. Izjemno slabo letino beležimo v letu 2012 (suša), v letu 2014 (oljčna muha) in v letu 2016 (suša). Slovensko oljčno olje dosega razmeroma visoko ceno, vendar na trg prihaja vse več oljčnega olja iz tujine po precej nižji ceni. Zato je lahko konkurenčnost slovenskega oljčnega olja le v kakovosti. Izvoz slovenskega oljčnega olja je zanemarljiv, uvoz pa dosega 1.500 ton, v glavnem iz držav EU. Poraba oljčnega olja v Sloveniji je v primerjavi z drugimi proizvajalkami oljčnega olja majhna, le en kilogram na prebivalca.

3. NAMEN JAVNE SLUŽBE

Program dela javne službe temelji na strategiji razvoja in ukrepov kmetijske politike za oljkarstvo, njegov ključni strateški cilj pa je povečevanje obsega proizvodnje in kakovosti oljčnega olja. Za doseganje tega cilja je pomembno zagotoviti kakovostni izhodiščni razmnoževalni material oljk, za kar je pomembno uvajati sodobne tehnologije pridelave ter prilagajanje na naravne danosti, predvsem na podnebne spremembe. Le tako se bo ohranjala kakovostna in gospodarna pridelava oljk in proizvodnja oljčnega olja.

Namen javne službe v oljkarstvu je vzpostavitev zbirke podatkov o posamezni sorti ali genskem viru, ki sta bila pridobljena z večletno selekcijo in introdukcijo sort oljk. Te zbirke bodo podlaga za nadaljnje sistematično delo na področju preučevanja sort. Namen je tudi zagotoviti matična drevesa registriranih lokalnih sort, s katerimi bo lahko ponovno vzpostavljena proizvodnje sadik in s tem pridelovalcem oljk omogočena nabava sadik, primernih za naše okolje. Ugotoviti je treba ustrezne tehnologije pridelave najpomembnejših in ostalih zanimivih sort oljk, da se oljkarje usmeri v širjenje nasadov s primernimi sortami in pouči o primernih tehnologijah pridelave, ki bodo povečale pridelek in kakovost oljk. Na področju predelave oljk je pomembno letno spremljati dozorevanje oljk, da bi določili najprimernejši čas obiranja in s tem dosegli primerno visok pridelek oljk in oljevitost ter predvsem dobro kakovost oljčnega olja. Doseganje visoke kakovosti oljčnega olja je za slovensko oljkarstvo zelo pomembno, kajti težji naravni pogoji za pridelavo oljk v Sloveniji zahtevajo visoke stroške, zato je ekonomsko upravičena le vrhunska kakovost oljčnega olja. Kakovost oljčnega olja (najvišjo kakovost) ugotavljamo s senzoričnimi in kemijskimi parametri, vendar so pri trženju vse pomembnejše nutricionistične značilnosti olja. Te so odvisne od podnebnih razmer, sort, stopnje zrelosti kot tudi od vrste tehnologij pridelave, predelave in skladiščenja. Zato je treba spremljati vse, kar vpliva na vsebnost sestavin, ki določajo in kakovostno vrednotijo oljčno olje. Med pomembnejše sestavine, s katerimi lahko razlikujemo sorte, vrednotimo podnebne vplive in vplive novih tehnologij, sterole (fitosterole), vitamine, aromatske spojine in biofenole.

Za zagotavljanje zgoraj navedenih potreb panoge se bodo v okviru javne službe izvajale naslednje strokovne naloge:

- selekcija oljk,
- introdukcija oljk,
- tehnologija pridelave oljk,
- zagotavljanje izhodiščnega razmnoževalnega materiala oljk,
- ugotavljanje vrednosti oljk za predelavo;
- strokovno-tehnično koordinacijo.

V okviru strokovnih nalog bo zagotovljena ustrezna strokovna podpora in učinkovit prenos rezultatov te naloge drugim izvajalcem javnih služb, pridelovalcem oljk in oljčnega olja ter drugi zainteresirani javnosti.

Vse našteje naloge, predvsem selekcija in introdukcija, so dolgotrajne in zahtevajo usposobljene strokovnjake in sodelovanje strokovnjakov iz različnih ustanov.

4. STROKOVNE NALOGE V OLJKARSTVU:

4.1. Selekcija lokalnih sort oljke

4.1.1. Pregled dosedanjega dela po sortah in drugih genskih virih oljke

Pregled stanja:

Strokovne naloge selekcije v oljkarstvu se izvajajo od leta 1998. Poleg strokovne naloge selekcije so v tem času potekali tudi nekateri projekti, v katerih so bili pridobljeni še dodatni podatki o opazovanih sortah. Zbranih je bilo veliko podatkov, ki jih je za dejanski pregled stanja po posameznih sortah in drugih genskih virov oljke treba sistematično obdelati.

Cilji pregleda dosedanjega dela po sortah in drugih genskih virih oljke:

Vzpostavitev zbirke podatkov o posamezni sorti/genskem viru oljke, ki bo podlaga za nadaljnje sistematično delo na področju selekcije.

Naloge:

- priprava seznama sort in drugih genskih virov oljke, vključenih v genetsko, morfološko in kemijsko opazovanje v preteklem obdobju na podlagi podatkov, pridobljenih iz nalog selekcije, introdukcije in posebnega preizkušanja sort ter drugih projektov, ki so opisovali oziroma opredeljevali značilnosti sort;

- izdelava gradiva za uporabnike z opisom sort, za katere so zbrani vsaj triletni podatki in slikovno gradivo.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- seznam sort in drugih genskih virov oljke z opisom, primernih za nadaljnje preučevanje;
- pripravljeno gradivo za uporabnike z opisom sort in slikovnim gradivom.

4.1.2. Izvajanje selekcije oljke**Pregled stanja:**

V okviru dosedanjih strokovnih nalog introdukcije, selekcije in posebnega preizkušanja v oljkarstvu je bil poudarek na opazovanju sorte Istrska belica. Identificirana pa so bila tudi posamezna drevesa znanih lokalnih sort, med katerimi so bile z genotipizacijo ugotovljene manjše razlike. Med identificiranimi drevesi so bila tudi taka, ki jim ni bilo mogoče določiti sorte. Zato so bila nekatera od teh razmnožena in posajena v kolekcijske nasade, kjer potekajo nadaljnja opazovanja.

V okviru ciljno raziskovalnega projekta je bilo z mikrosatelitskimi markerji uspešno genotipiziranih 319 dreves (100 dreves v Strunjanu in 219 dreves na Purissimi). Ugotovljeno je bilo, da je v omenjenih kolekcijah zbranih 38 različnih genotipov oljk. Na podlagi genotipizacije s sedmimi mikrosatelitskimi lokusi se domneva, da je v kolekcijskem nasadu Strunjan in Purissima 22 različnih sort. V letu 2014 je bilo genotipiziranih še 96 genskih virov oljke z območja Goriških Brd in slovenske Istre in med njimi ugotovljenih 33 različnih genotipov oljk.

Na celotnem oljkarskem območju (Slovenska Istra, Goriška Brda, Goriška) je še vedno veliko neraziskanih genskih virov oljke, ki bi jih bilo treba raziskati in zanje ugotoviti primernost pridelave na našem območju.

Cilji izvajanja selekcije oljke:

Cilj naloge je odbira zanimivih genskih virov oljk/sort in vključevanje najobetavnejših genskih virov oljke v kolekcijske nasade za dodatno preučevanje ter med potencialno različnimi domačimi in udomačenimi sortami izbrati rastline kandidatke in jim določiti genotip. Izbrani genski viri oljk bodo namenjeni za nadaljnje preučevanje. Na podlagi rezultatov dodatnih preučitev bodo izbrane lokalne sorte zasajene v matične nasade, ki bodo namenjeni za nadaljnje razmnoževanje in širjenje v nove nasade.

Naloge:

- pregled terena in izbira najperspektivnejših genskih virov oljke;
- spremljanje občutljivosti na bolezni, škodljivce in ekstremne okoljske razmere, testiranje rastlin kandidatke na karantenske bolezni in škodljivce oljke, navedene v certifikacijskih shemah EPPO;
- morfološka opazovanja z deskriptorji;
- ocena rodnega nastavka in spremljanje rodnosti;
- spremljanje meteoroloških podatkov in vplivov na fenofaze;
- spremljanje rodnosti in oljevitosti;
- razmnoževanje in sajenje odbranih rastlin v kolekcijski nasad za nadaljnje vrednotenje;
- registracija zanimivih klonov in sajenje v matični nasad;
- genotipizacija genskih virov oljk z vsaj petnajstimi mikrosatelitskimi lokusi;
- opredeljevanje in spremljanje značilnosti in kakovosti olja zanimivih sort in drugih genskih virov oljke.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- število genotipiziranih, morfološko opisanih rastlin s preverjeno oljevitostjo in opredeljenimi značilnostmi;
- število razmnoženih sort in drugih genskih virov oljk;
- postavitve kolekcijskega nasada.

4.2. Introdukcija oljk

4.2.1. Pregled dosedanjega dela po sortah oljke

Pregled stanja:

Strokovne naloge introdukcije in posebnega preizkušanja sort v oljkarstvu se izvajajo od leta 1998. Poleg navedenih strokovnih nalog so v tem obdobju potekali tudi nekateri projekti, v katerih so bili pridobljeni še dodatni podatki o opazovanih sortah. Zbranih je bilo veliko podatkov, ki bi jih bilo treba za dejanski pregled stanja po posamezni sorti sistematično obdelati.

Cilji pregleda dosedanjega dela po sortah oljke:

Vzpostavitev zbirke podatkov o posamezni registrirani domači ali tuji sorti kot podlagi za nadaljnje sistematično delo na področju preučevanja sort.

Naloge:

- priprava seznama in opisa sort, vključenih v genetsko, morfološko in kemijsko opazovanje v preteklem obdobju, na podlagi podatkov, pridobljenih iz nalog introdukcije in posebnega preizkušanja sort ter drugih projektov, ki so opisali oziroma opredelili značilnosti sort;
- izdelava gradiva za uporabnike z opisom sort, za katere so zbrani vsaj triletni podatki in slikovno gradivo.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- seznam sort, primernih za pridelavo v Sloveniji in za nadaljnje preučevanje;
- pripravljeno gradivo za uporabnike z opisom in slikovnim gradivom sort.

4.2.2. Introdukcija oljk

Pregled stanja:

V Sloveniji imamo štiri kolekcijsko-introdukcijske nasade oljk: Purissima, Šempeter 1, Šempeter 2 in Višnjevnik, v katerih so zbrane tako domače kot tuje sorte, ki bi bile lahko primerne za gojenje tudi pri nas. Med navedenimi se trenutno spremlja samo nasad Purissima. Nasada Šempeter 2 in Višnjevnik, ki sta nastala v okviru projekta Uelije II v letu 2014, vključujeta znane in neznane sorte, ki bi jih bilo treba še preučiti. Nasadi Šempeter 1, Šempeter 2 in Višnjevnik so zanimivi za ugotavljanje vrednosti sort za pridelavo na našem območju tudi zaradi svoje skrajno severne lege.

Cilji introdukcije oljk:

Odbira zanimivih sort, primernih za širjenje v nove nasade.

Naloge:

- ocena volumna krošnje, kondicija drevesa;
- spremljanje fenofaz (poudarek na cvetenju in dozorevanju);
- spremljanje meteoroloških podatkov;
- preverjanje identičnosti sorte (genotipizacija);
- ocena rodnega nastavka in spremljanje rodnosti;
- spremljanje občutljivosti na bolezni, škodljivce in ekstremne okoljske razmere;
- ugotavljanje oljevitosti v laboratorijski oljarni in priprava vzorcev olja;
- opredeljevanje in spremljanje značilnosti in kakovosti olja zanimivih sort in drugih genskih virov oljke;
- spremljanje oploditve, preučevanje avtosterilnosti in avtofertilnosti sort ter določanje oprasovalcev;
- izdelava priporočil o primernosti posameznih sort za gojenje.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- število spremljanih sort;
- priprava zbirke podatkov in priporočila za širjenje v nasade.

4.3. Zagotavljanje izhodiščnega razmnoževalnega materiala oljke

Pregled stanja:

V Sloveniji imamo matični nasad sorte Istrska belica, medtem ko imamo za druge sorte le posamezna matična drevesa. Zaradi razmer v preteklosti in nerazjasnjene primernosti potaknjencev ali drugačne podlage je pridelava domačega sadilnega materiala skoraj zamrla. Ker je za zagotavljanje rodnosti, stabilne pridelave in značilnega oljčnega olja izrednega pomena kakovostni sadilni material, je zagotavljanje domačega sadilnega materiala ključnih sort, prilagojenega slovenskim ravnim razmeram, zelo pomembno.

Cilji zagotavljanja izhodiščnega razmnoževalnega materiala oljke:

Osrednji cilj naloge je zagotovitev matičnih dreves registriranih domačih in udomačenih sort. Poleg tega je treba ugotoviti primeren način pridelave sadilnega materiala, s katerim bo omogočena ponovna vzpostavitev proizvodnje sadik in s tem pridelovalcem oljk omogočena nabava sadik, primernih za naše okolje (sorta, manjša občutljivost na nizke temperature, hitra obnova po pozebi).

Naloge:

- vzdrževanje obstoječega matičnega nasada sorte Istrska belica za potrebe razmnoževanja;
- odbira in priprava matičnih rastlin drugih lokalnih sort;
- razmnoževanje odbranih rastlin lokalnih sort;
- vzpostavitev novih matičnih nasadov/matičnih dreves lokalnih sort (Bugra, Črnica, Mata, Štorta) in drugih sort, zanimivih za sajenje v Sloveniji;
- ugotavljanje primerne tehnologije razmnoževanja za Istrsko belico in druge lokalne sorte.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- vzdrževani obstoječi matični nasadi ali posamezna drevesa Istrske belice in lokalnih sort Bugra, Štorta, Črnica in Mata;
- priprava tehnologije pridelave sadik Istrske belice in drugih lokalnih sort.

4.4. Tehnologija pridelave oljke

4.4.1. Ugotavljanje ustrezne tehnologije pridelave Istrske belice

Pregled stanja:

Potaknjenci Istrske belice so bili pred leti uspešno uvedeni v Sloveniji, vendar so informacije s terena o njihovi rodnosti zelo različne. Zaradi težav z rodnostjo v nekaterih nasadih Istrske belice na potaknjencih, kjer se je razmnoževanje s potaknjenci ustavilo, je bilo že nekaj preverjanj. Primerjali so rodnost v nasadih z različno tehnologijo pridelave in različnimi podlagami, da bi ugotovili primerno tehnologijo za pridelavo istrske belice na potaknjencih. Dosedanji rezultati kažejo, da se lahko s primerno tehnologijo doseže zelo dobra rodnost tudi na potaknjencih. Spremljanje prehranjenosti (foliarna analiza) sorte Istrska belica pa kaže na zmanjševanje vsebnosti dušika, kar pa lahko privede do pomanjkanja ter znižanja rodnosti in do alternance.

Cilji ugotavljanja ustrezne tehnologije pridelave Istrske belice:

Cilj naloge je s preverjanjem obstoječih tehnologij pridelave in rodnosti Istrske belice na potaknjencih in drugih podlagah pripraviti informacije za uporabnike o primerni tehnologiji pridelave te sorte na potaknjencih. Poleg tega bodo natančneje opredeljene prednosti in pomanjkljivosti Istrske belice, razmnožene s potaknjenci. Določena bo tehnologija priprave sadik in primerne podlage za sorto Istrska belica. Na podlagi spremljanja prehranjenosti Istrske belice na različnih podlagah pa bodo pripravljena priporočila za primeren način gnojenja, hkrati pa bodo ugotovili spremembe v prehranjenosti opazovanih nasadov, ki nastajajo zaradi sprememb pri gnojenju.

Naloge:

- preučitev obstoječih rezultatov različnih tehnologij pridelave;
- preizkušanje novih tehnologij pridelave;
- preučevanje novih tehnoloških rešitev za ekološko pridelavo;
- izvajanje tehnoloških poskusov (rez, namakanje, gnojenje ...);
- spremljanje prehranjenosti (analiza vsebnosti hranil v listih);
- obdelava obstoječih podatkov spremljanja rodnosti na terenu;
- spremljanje rodnosti oljk in oljevitosti;
- priprava vzorcev za opredeljevanje značilnosti oljčnega olja;

- izdelava priporočil za tehnologijo pridelave sorte Istrska belica;
- preučevanje vpliva različnih podlag in tehnologij na značilnosti oljčnega olja;
- izdelava tehnoloških navodil.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- izdelana priporočila za pridelavo sorte Istrska belica.

4.4.2. Ugotavljanje ustrezne tehnologije pridelave in primernosti za gojenje drugih sort oljke**Pregled stanja:**

V obstoječih kolekcijskih nasadih in na terenu so zasajene tako domače kot tuje registrirane sorte, za katere so v okviru dosedanjih strokovnih nalog že ugotavljali primernost pridelave, vendar v premajhnem obsegu, da bi lahko na podlagi teh podatkov pripravili končne ugotovitve o primernosti intenzivnega širjenja v proizvodne nasade.

Cilji ugotavljanja ustrezne tehnologije pridelave in primernosti za gojenje drugih sort oljk:

Cilj naloge je preučiti nekatere zanimive registrirane sorte in ugotoviti, ali so primerne za širjenje v proizvodne nasade.

Naloge:

- preizkušanje novih tehnologij pridelave na izbranih sortah;
- preučevanje novih tehnoloških rešitev za ekološko pridelavo;
- izvajanje tehnoloških poskusov na tržno zanimivih sortah in klonih (rez, namakanje, gnojenje ...);
- ocenjevanje volumna krošnje in kondicije drevesa;
- spremljanje fenofaz (poudarek na cvetenju in dozorevanju);
- spremljanje meteoroloških podatkov;
- ocena rodne nastavka in spremljanje rodnosti;
- spremljanje občutljivosti na bolezni, škodljivce in ekstremne okoljske razmere;
- ugotavljanje oljevitosti v laboratorijski oljarni in priprava vzorcev olja;
- opredelitev in spremljanje značilnosti in kakovosti olja;
- spremljanje oploditve, preučevanje avtosterilnosti in avtofertilnosti lokalnih registriranih sort in določitev oprasevalcev;
- izdelava priporočil za tehnologijo pridelave posameznih sort.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- število spremljanih sort;
- priprava zbirke podatkov in priporočila za širjenje v nasade.

4.5. Ugotavljanje vrednosti oljk za predelavo**4.5.1. Spremljanje dozorevanja oljk****Pregled stanja:**

Spremljanje dozorevanja se je v preteklem obdobju (2002–2014) izkazalo kot zelo koristno za odločitve o izbiri primerne časa obiranja za posamezno sorto. Doslej je bil poudarek na spremljanju dozorevanja dveh najbolj razširjenih sort (Istrska belica in Leccino), pred dvema letoma pa je bila vključena v spremljanje dozorevanja še sorta Maurino. Naloga se je izvajala na sedmih lokacijah (pet v slovenski Istri, ena v Goriških Brdih, ena na Goriškem) za sorto Istrska belica in Leccino in na eni ali dveh lokacijah za sorto Maurino. Na dveh lokacijah so daljše obdobje spremljali sorti Istrska belica in Leccino, kjer so spremljali tudi vpliv dozorevanja na kakovost oljčnega olja.

Cilji spremljanja dozorevanja oljk:

Cilj je vsako leto določiti čas obiranja oljk, da bi dosegli primerno visok pridelek in primerno oljevitost (oziroma primernost za namizne oljke) ter hkrati dobro kakovost oljčnega olja. Spremlja se dozorevanje najbolj zastopanih sort v Sloveniji in spremembe časa obiranja ter delovanja oljarn. Ob spremljanju odvisnosti dozorevanja od vremenskih razmer se vzporedno spremljajo tudi meteorološki podatki. Dobljene informacije posredujejo pridelovalcem kot pomoč pri odločanju o času obiranja oljk.

Naloge:

- tedensko vzorčenje ključnih sort za pridelavo v Sloveniji na 5–10 lokacijah (v obdobju od sredine avgusta do novembra);
- tedensko analiziranje osnovnih parametrov (oljevitost v laboratorijski oljarni – kombiniranje dveh metod, laboratorijska vsebnost olja in vode pri posameznih vzorcih, indeks zrelosti, teža plodov in trdota);
- obdelava meteoroloških podatkov;
- spremljanje biofenolov in sladkorjev v plodovih (v treh obdobjih);
- opredeljevanje in spremljanje značilnosti in kakovosti olja;
- ocena pridelka;
- obveščanje pridelovalcev o dobljenih rezultatih in primernem času za obiranje ter seznanjanje pridelovalcev z načinom določitve primerne časa obiranja.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- določitev primerne časa obiranja oljk;
- tedenska priprava informacij o dozorevanju (objava na spletni strani, informacije po elektronski pošti);
- navodila za določitev najprimernejšega časa obiranja posameznih sort;
- seznanjanje pridelovalcev z vplivi vremenskih razmer na pojav boleznih in škodljivcev ter na rast, dozorevanje in kakovost oljčnega olja.

4.5.2. Spremljanje letnika oljčnega olja**Pregled stanja:**

Oljčno olje ima med vsemi jedilnimi olji posebno mesto zaradi načina pridobivanja, načina uživanja in pogostega potvarjanja. Tržni normativi za oljčno olje so v primerjavi z drugimi olji zelo strogi, preverjanje parametrov pa je strokovno zahtevno in natančno opredeljeno s predpisi (Uredba Komisije (EGS) št. 2568/1991 z dne 11. julija 1991, o značilnostih oljčnega olja in olja iz oljčnih tropin ter o ustreznih analiznih metodah).

Cilji spremljanja letnika oljčnega olja:

Cilj je redno letno spremljati kakovost oljčnega olja glede na najnovejša strokovna spoznanja na tem področju, vključno s spremljanjem dogajanja (vreme, škodljivci ...), da bi lahko razumeli razlike v kakovosti med posameznimi letniki oljčnega olja. Na podlagi teh spoznanj lahko s primernim ukrepom prilagajanja dogajanju delno vplivamo na izboljšanje kakovosti. Cilj je tudi, da se podatki te naloge skupaj s podatki naloge spremljanje dozorevanja oljk uporabijo kot osnova za oceno posameznega letnika. Naloga zagotavlja kontrolirano kakovost pridelanega oljčnega olja, odpravljanje vzrokov za nekakovostno pridelavo oljk in oljčnega olja v skladu z mednarodnimi trendi, večjo zastopanost kakovostnega slovenskega oljčnega olja ter poznavanje in razlikovanje kakovosti oljčnega olja.

Naloge:

- vzorčenje v oljarnah ob stiskanju olja;
- spremljanje osnovnih parametrov kakovosti v skladu z Uredbo 2568/1991/EGS na reprezentativnih vzorcih in dodatnih parametrov v primeru strokovno utemeljenih potreb;
- spremljanje maščobnokislinske sestave oljčnega olja na reprezentativnih vzorcih;
- spremljanje sterolne sestave in antioksidantov (biofenolov in tokoferolov) ter po potrebi spremljanje novih sestavin glede na nove analitske metode in zahteve Uredbe 2568/1991/EGS;
- analiza stanja po posameznih letnikih in nadgradnja zbirke podatkov o slovenskem oljčnem olju.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- število analiziranih vzorcev;
- primerjava letnikov in izdelava ocene posameznega letnika.

4.5.3. Ugotavljanje vpliva shranjevanja in filtracije ter novih tehnologij na kakovost olja**Pregled stanja:**

Doslej zbrani podatki nakazujejo, da filtrirana olja dlje ohranijo aromo. Izkušnje so pokazale, da so zgodaj stekleničena motna oljčna olja zelo hitro izgubila svežino, na dnu steklenice se je pojavila

muljasta usedlina, olje pa je sčasoma dobilo neprijeten vonj in okus. Po drugi strani so slabe strani filtriranja lahko izguba in dodatna oksidacija olja, zato se priporoča, da poteka filtracija z minimalno hitrostjo prečrpavanja oziroma pod inertnim plinom s hidrofilno-bombažnimi celuloznimi filtri. Treba je preučiti tudi druge vplive na kakovost in značilnosti oljčnega olja (npr. različne tehnologije mletja in mesenja pri predelavi).

Cilji ugotavljanja vpliva shranjevanja in filtracije ter novih tehnologij na kakovost olja:

Novosti na področju predelave, stekleničenja in embaliranja se zelo hitro spreminjajo, zato je cilj naloge uvesti nove tehnologije, ki bodo pripomogle k dvigu kakovosti oljčnega olja (vpliv shranjevanja in filtracije na kakovost).

Naloge:

- obdelava doslej zbranih podatkov v okviru raznih projektov;
- vzorčenje oljčnega olja;
- opredeljevanje značilnosti oljčnega olja v različnih obdobjih (po šestih mesecih in po enem letu);
- določanje vsebnosti etilnih estrov (indikatorji fermentacije);
- ugotavljanje mikrobiološke neoporečnosti;
- izdelava priporočil za pridelovalce.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- število izvedenih senzoričnih ocen in analiz;
- izdelana ustrezna priporočila za shranjevanje in filtriranje olja.

4.5.4. Ugotavljanje primernih načinov vlaganja oljk

Pregled stanja:

Povpraševanje po lokalno predelanih namiznih oljkih je zelo veliko, hkrati pa so ekonomski učinki predelave namiznih oljk za pridelovalca boljši kot pri oljčnem olju. Zato je pomembno uvajanje ustreznih tehnologij, ki bodo pripomogle k boljšemu trženju in imele večji ekonomski učinek. Tehnologija predelave namiznih oljk temelji na primernem postopku izluževanja grenkih snovi v vodi ali alkalnem mediju in naravni spontani fermentaciji v slanici.

Cilji ugotavljanja primernih načinov vlaganja oljk:

Cilj je ugotoviti primeren postopek predelave oljk z določitvijo koncentracije in pH slanice ter vsebnosti prostih kislin ter priprava navodil za pridelovalce z namenom povečanja proizvodnje kakovostnih in varnih namiznih oljk. Ugotoviti možnosti predelave oljk v druge vrste proizvodov iz oljk.

Naloge:

- izbira primerne števila vzorcev namiznih oljk;
- preverjanje uporabljenih tehnoloških postopkov za predelavo na izbranih vzorcih;
- določitev fizikalno-kemijskih parametrov kakovosti (koncentracija in pH slanice ter vsebnost prostih kislin);
- preverjanje mikrobiološke neoporečnosti;
- senzorično ocenjevanje končnega izdelka;
- izdelava priporočil za ustrezne tehnološke postopke predelave.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- število obdelanih podatkov in opravljenih poskusov vlaganja;
- priprava navodil za vlaganje oljk;
- povečanje pridelave namiznih oljk ter izboljšanje kakovosti in varnosti namiznih oljk.

4.6. Strokovno tehnična koordinacija v oljkarstvu

Pregled stanja:

V Sloveniji potrebujemo nov pristop v prenosu znanja v kmetijstvu, saj obstoječi sistem marsikdaj ni dovolj učinkovit. Potrebno je zagotoviti integracijo znanja in informacij z namenom, da se dosežejo določeni sinergijski učinki pri reševanju problemov in potrebnem razvoju v slovenskem oljkarstvu. S tem namenom se v okviru Javne službe v oljkarstvu vzpostavlja sistem strokovno-tehnične koordinacije, ki bo zagotavljala poenotenje delovanja javne službe v oljkarstvu in ustrezen prenos

znanja med raziskovalnimi, izobraževalnimi in svetovalnimi ustanovami. Naloge strokovno-tehnične koordinacije izvaja strokovni vodja javne službe.

Cilji strokovno-tehnične koordinacije:

- vzpostavljeno strokovno-tehnično vodenje in koordinacija javne službe;
- boljši prenos znanja do javne službe kmetijskega svetovanja in pridelovalcev;
- vzpostavljeno sodelovanje z ostalimi javnimi službami na področju kmetijstva in z nevladnimi organizacijami.

Naloge:

- strokovno vodenje in tehnična koordinacija javne službe;
- usmerjanje in strokovna podpora pri posameznih strokovnih področjih;
- priprava letnega programa dela javne službe in poročila o delu javne službe ter spremljanje njegovih ciljev in kazalnikov, spremljanje ter analiziranje stanja na področju dela javne službe;
- sodelovanje z ministrstvom in drugimi ministrstvi pri pripravi nacionalne strategije ter nacionalne zakonodaje na področju dela javne službe;
- sodelovanje pri oblikovanju prioritet javne službe in drugih javnih služb v pristojnosti ministrstva v povezavi s Programom razvoja podeželja in drugimi podporami ministrstva, Nacionalnim akcijskim programom za doseganje trajnostne rabe fitofarmaceutskih sredstev, ciljnim raziskovalnimi projekti in drugimi projekti, ki jih sofinancira ministrstvo;
- sodelovanje z javno službo kmetijskega svetovanja in javno službo zdravstvenega varstva rastlin, znanstvenoraziskovalnimi ustanovami, univerzami, podjetji in pridelovalci, skupinami in organizacijami pridelovalcev oziroma njihovimi združenji ter drugo strokovno javnostjo in nevladnimi organizacijami in vključevanje njihovih potreb v programe dela javne službe;
- izvajanje oziroma koordinacija usposabljanj in prikazov poskusov iz nalog javne službe in njihovih rezultatov kmetijskim svetovalcem, tehnologom podjetij in pridelovalcem;
- pripravljanje in izvajanje strokovnih posvetov na področju dela javne službe in objavljane informacijskega materiala v medijih;
- sodelovanje v strokovnih delovnih skupinah za posamezna področja v kmetijstvu;
- sodelovanje na drugih strokovnih srečanjih na mednarodni, nacionalni in lokalni ravni;
- vključevanje vsebin iz dejavnosti javne službe v primarno in sekundarno raven izobraževanja in sodelovanje z izobraževalnimi ustanovami, tako da se dijakom in študentom omogoči opravljanje prakse.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- število opravljenih koordinacijskih nalog (navodila, sestanki, analize, predlogi);
  - število strokovnih objav, izvedenih strokovnih predavanj za kmetijske svetovalce in pridelovalce ter drugih oblik prenosa znanja do uporabnikov, kot so sodelovanje z mediji, dnevi odprtih vrat za strokovno in širšo javnost;
  - vzpostavljena aktivna spletna (pod)stran s strokovnimi informacijami in rezultati, ki so plod dela javne službe;
  - obseg vključenosti teh vsebin v izobraževalne programe;
  - obseg sodelovanja z nevladnimi organizacijami.
-